

Remiss av SOU 2024:50 Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn

Kommunstyrelsens arbetsutskott har den 15/10 2024 gett Norra Västmanlands ekonomiförvaltning i uppdrag att lämna förslag på till yttrande i ärende ”Remiss av SOU 2024:50 Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn”.

Bakgrund

En parlamentarisk utredning har sett över samtliga delar av utjämningsystemet för kommuner och regioner, inklusive LSS-utjämningsen för kommuner. Betänkandet innehåller förslag på förändringar i inkomstutjämningsen, kostnadsutjämningsen, LSS-utjämningsen samt strukturbidraget. Betänkandet är nu ute på remiss i Sveriges samtliga kommuner. Svar på remiss ska lämnas till finansdepartementet senast 8 november 2024.

Ärendet

Finansdepartementet har översänt remiss ”Nätt och jämnt – likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)”. Underlaget är framtaget som ett betänkande av Utjämningskommittén (benämns kommittén nedan). Fagersta kommun har möjlighet att lämna ett remissvar på betänkandet. Remissvaret ska vara Finansdepartementet tillhanda senast 8 november.

Nedan redovisas en sammanfattning av kommitténs förslag. Efter detta avsnitt redovisas begreppsförklaringar och ekonomiska konsekvenserna av förslaget. Slutligen redovisas ett förslag till remissvar.

Sammanfattning av kommitténs förslag

Kommitténs uppdrag har varit att se över och vid behov föreslå en uppdatering av de variabler som ingår i utjämningsystemet. När det gäller inkomstutjämningsen föreslår kommittén en uppdatering av skattesatsen till 2022 års nivå samt en ökad garantinivå från 115% till 116%. När det gäller kostnadsutjämningsen föreslås ett antal förändringar i utjämningsystemet i syfte att sätta större fokus på gles bebyggelsestruktur, socioekonomi och småskalighet.

Kommittén har gjort en genomlysning av LSS-utjämningsen. Man föreslår ett antal förändringar, bland annat att personalkostnadsindex ska tas bort.

Kommittén har också sett över de riktade statsbidragen. Man har kommit fram till att 17 av dagens riktade statsbidrag skulle kunna göras om och överföras till det generella statsbidraget. 10 av dessa riktade statsbidrag avser kommunsektorn.

Begreppsförklaringar

Det kommunala utjämningsystemet består av följande fem delar; inkomstutjämningsen, kostnadsutjämningsen, strukturbidrag, införandebidrag och regleringsposten. Utöver detta finns även en utjämningsen för LSS-kostnader.

Inkomstutjämningsen

Syftet med inkomstutjämningsen är att utjämna för skillnader i skattekraften i en kommun. Skattekraften är det samlade underlaget för beskattningsbar inkomst dividerat med hela befolkningen. Om skattekraften överstiger 115 procent av riksgenomsnittet betalas en

avgift. Om skattekraften understiger 115 procent erhålls ett bidrag. För att räkna ut skatteunderlaget används en länsvis skattesats som beslutats av riksdagen. Detta för att inte bidraget eller avgiften ska kunna påverkas av kommunen via skattesänkning eller skattechöjning.

Fagersta kommun erhåller idag ett bidrag från inkomstutjämnningen då kommunens skattekraft beräknats till 87%. Bidraget är 15 241 kr/inv, totalt 202,3 mnkr för år 2024.

Kostnadsutjämnningen

Syftet med kostnadsutjämnningen är att utjämna för strukturella kostnadsskillnader i den obligatoriska verksamheten. En kommun ska kunna tillhandahålla likvärdig service för sina kommunmedborgare oberoende av förhållanden som är svåra för kommunen att påverka. Kostnadsutjämnningen finansieras internt inom kommunsektorn, dvs en kommun får ett bidrag eller betalar en avgift till systemet.

För varje kommun och delmodell beräknas en standardkostnad – den kostnad kommunen skulle ha om de bedrev verksamhet med genomsnittlig effektivitet och ambitionsnivå. En viktig faktor som påverkar systemet är skillnader i åldersfördelningen.

Kostnadsutjämnningen består idag av följande delmodeller;

- Förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet
- Förskoleklass och grundskola
- Gymnasieskola
- Kommunal vuxenskola
- Individ och familjeomsorg
- Äldreomsorg
- Infrastruktur och skydd
- Kollektivtrafik samt
- Verksamhetövergripande kostnader

Fagersta kommun erhåller idag ett bidrag. Bidraget är 5 109 kr/inv, totalt 67,8 mnkr för år 2024.

Strukturbidrag

Strukturbidraget består av följande delar som tidigare fanns i kostnadsutjämningsen. Dessa flyttades över till strukturbidraget år 2005.

- Svag befolkningsutveckling
- Näringslivs- och sysselsättningsåtgärder: hög arbetslöshet 1998-2002
- Tidigare systemändringar

Fagersta kommun erhåller idag inget strukturbidrag.

Införandebidrag

Syftet är att mildra effekterna av 2020 års förändringar av kostnadsutjämningsen.

Införandebidraget trappades av under åren 2021-2023 och upphörde helt från och med i år.

I kommitténs förslag till nytt utjämningsystem finns ett förslag om ett nytt införandebidrag för att fasa ut förändringarna av det nya utjämningsystemet. Det kommer att ta fyra år att göra denna utfasning.

Regleringsposten

Regleringsposten består av differensen mellan anslag för kommunalekonomisk utjämningsen och kommunernas anspråk utifrån ovanstående delar. Regleringsposten, som kan vara såväl positiv som negativ, fördelas lika till kommuner.

Fagersta kommun erhåller idag 3 055 kr/inv, totalt 40,5 mkr för år 2024 via regleringsposten.

LSS-utjämningsen

Syftet med LSS-utjämningsen är att utjämna de stora kostnadsskillnaderna som finns för att bedriva kommunernas olika LSS-verksamheter.

För varje kommun beräknas även här en standardkostnad. Den kostnaden baseras på antalet LSS-insatser enligt Socialstyrelsens statistik, antalet assistansersättningsbeslut enligt Försäkringskassans statistik, riksgenomsnittliga kostnader enligt räkenskapsammandraget (RS) samt kommunens ersättning till Försäkringskassan enligt RS.

Kostnadsskillnader på grund av skillnader i behov av stöd beräknas med hjälp av ett personalkostnadsindex. Indexet mäter behovet av stöd hos de personer som får insatser enligt LSS. Beräkningen av indextalet baseras på uppgifter från RS.

Fagersta kommun betalar idag en avgift 2 kr/inv, totalt 24 tkr för år 2024 till LSS-utjämningsen.

Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram en mall som visar ekonomisk konsekvens inklusive LSS-utjämningsen.

SAMMANSTÄLLNING EXKLUSIVE INFÖRANDEBIDRAG, REGLERINGSPOST ENLIGT SOU 2024:50 Bilaga 4 Tabell 1

Fagersta			
Kommunalekonomisk utjämning 2024 kr/invånare	Fagersta Nytt förslag	Fagersta Befintlig utjämning	Differens
Inkomstutjämningsbidrag/avgift	15 881	15 241	640
Kostnadsutjämningsbidrag / avgift	6 625	5 109	1 516
Ersättning för eftersläpning	0	0	0
F.d. Strukturbidraget	0	0	0
därav svagt befolkningsunderlag	0	0	0
därav fasta införandebidrag (del 1)	0	0	0
Regleringspost	2 430	3 055	-625
Summa bidrag / avgift	24 936	23 405	1 531
Summa bidrag / avgift mnkr	330,9	310,6	20,3

LSS-utjämning 2024 kr/invånare			
Summa bidrag / avgift	639	-2	641
Summa bidrag / avgift mnkr	8,5	0,0	8,5

Summa bidrag/avgift kr/invånare	25 576	23 403	2 172
Summa bidrag/avgift mnkr	339	311	28,8

Totalt förändring med förslag till nytt utjämningsystem

Fagersta kommun kommer under år 2024 erhålla 310,6 mnkr i utjämning och generella statsbidrag. Med den nya förslaget skulle kommun ha erhållit 339,4 mnkr, dvs en ökning med 28,8 mnkr jämfört med år 2024. Detta är exklusive införandebidrag som införs från år 1. Räknar man in införandebidraget skulle kommunen erhållit 328,2 mnkr, dvs en ökning med 17,6 mnkr.

Inkomstutjämnningen

Med den nya förslaget skulle Fagersta kommun erhållit ett bidrag på totalt 210,8 mnkr. Det vill säga en ökning med 8,5 mnkr jämfört med nuvarande modell.

Kostnadsutjämnningen

Med det nya förslaget skulle Fagersta kommun erhållit ett bidrag på totalt 87,9 mnkr. Det vill säga en ökning med 20,1 mnkr jämfört med nuvarande modell.

LSS-utjämnningen

Med den nya förslaget skulle kommunen erhållit ett bidrag på totalt 8,5 mnkr. Det vill säga en ökning med 8,5 mnkr jämfört med nuvarande modell.

Strukturbidraget

Med det nya förslaget skulle detta strukturbidrag utgå. Kommunen erhåller inget strukturbidrag idag.

Regleringspost

Med det nya förslaget skulle kommunen erhålla ett bidrag på totalt 32,2 mnkr, dvs en minskning med 8,3 mnkr jämfört med nuvarande modell.

Remissvar

Fagersta kommun har tagit del av remissen ”Nätt och jämnt – likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)” och lämnar följande remissvar för nedanstående delområden.

De riktade statsbidragen

Kommittén föreslår skärpta beredningsrutiner inför tillskapandet av nya riktade statsbidrag. Ett exempel på detta är kommitténs förslag på ett antal kriterier som ska vara vägledande vid utformningen av nya statsbidrag. Fagersta kommun stödjer de skärpta rutinerna. Fagersta kommun välkomnar också förslaget att 10 riktade statsbidrag ska inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn. Detta kommer att innebära en minskad administration och en förenkling av kommunens budgetprocess.

Inkomstutjämnningen

Kommittén föreslår en uppdatering av den länsvisa skattesatsen från 2003 års nivå till 2022 års nivå samt en justering av skillnader i skatteväxlingar sedan 1991. Syftet med en sådan uppdatering är att få en så korrekt kompensationsgrad som möjligt. Kommittén föreslår också en justering av garantinivån till 116%. Fagersta kommun stödjer dessa förslag på förändringar gällande inkomstutjämnningen.

Kostnadsutjämnningen

Kommittén föreslår ett antal förändringar i utjämningsystemet i syfte att sätta större fokus på gles bebyggelsestruktur, socioekonomi och småskalighet. Den första förändringen är att dela upp delområdena verksamhetsövergripande kostnader samt infrastruktur och skydd efter verksamhetsområde. Detta för att göra systemet tydligare. Kommittén har också sett över och uppdaterat alla ingående komponenter i delmodellerna och vid behov justerat dessa. Fagersta kommun välkomnar de förändringar som föreslås.

LSS-utjämnningen

Kommittén föreslår att personalkostnadsindexet tas bort i beräkningen då indexet enbart visar på utfallet av personalkostnader och inte visar på det verkliga bemanningsbehovet. Fagersta kommun stödjer det förslaget, med tillägget att det finns allt fler personer med olika grader av autism och intellektuell funktionsnedsättning som behöver stöd av samhället för att klara sin livssituation. Därför borde även insatsen boendestöd för personer som omfattas av LSS-lagen räknas med i underlaget för LSS utjämningsystemet.

Strukturbidragen

Kommittén föreslår att nuvarande strukturbidrag för kommuner tas bort och ersätts av ett bidrag för svagt befolkningsunderlag och ett fast införandebidrag som begränsar förändringen av den del av strukturbidraget som inte avser svagt befolkningsunderlag.

Fagersta kommun stöder detta förslag då det nuvarande strukturbidraget avser händelser som skedde på 90-talet.

Införandebidrag

Kommittén föreslår två olika införandebidrag: ett för det kommunala utjämningsystemet och ett för LSS-utjämnningen. Syftet med detta är att fasa ut förändringen av det nya utjämningsystemet för de kommuner som påverkas negativt. Fagersta kommun stöder förslaget om införandebidrag.